

Nr 120.

Av herrar **Rahmn** och **Holmström**, om ändrade bestämmelser rörande tillsättning av kommunala tjänster.

Frågor om tillsättning av kommunala tjänstemän hava vid åtskilliga tillfällen, i all synnerhet på senare tid, tilldragit sig stor uppmärksamhet. Det har därvid i många fall med obestriddigt fog framhållits, att de kommunala myndigheterna icke tagit tillräcklig hänsyn till berättigade krav på att förtjänst och skicklighet skola vara avgörande vid tjänstetillsättningar och därigenom på samma gång kränkt tjänstemännens rätt och åsidosatt kommunernas egna intressen.

I sådant sammanhang faller det i ögonen att möjligheten att på besvärsvägen ernå en förnyad prövning av tjänstetillsättningsfrågor är mycket begränsad.

Enligt kommunallagarnas allmänna besvärsmåttelser kunna beslut angående tjänstetillsättningar visserligen i regel överklagas, i sista hand i regeringsrätten. Men den prövning, som i sådant fall äger rum, avser endast de besvärsgrunder, varom kommunallagarna stadga: 1) att beslutet icke tillkommit i laga ordning; 2) att det står i strid mot allmän lag eller författning, eller annorledes överskrider deras befogenhet, som fattat beslutet; 3) eller att det kränker klagandens enskilda rätt eller eljest vilar på orättvis grund. En dylik prövning blir sålunda väsentligen av formell natur. Besvärsmyndigheterna inlåta sig ej på ett bedömande, huruvida en klagande är överlägsen den som tillsatts; i regel torde de ej ens bedöma, huruvida den som tillsatts äger den erforderliga kompetensen.

En mera ingående prövning äger rum på vissa områden. Det förekommer sålunda — i synnerhet då särskilda författningar anförtrött offentliga uppgifter åt kommunerna — att tillika vissa kompetensvillkor uppställas med avseende å kommunala tjänstemän, som skola handhava dessa uppgifter. Med utgångspunkt ur sådana bestämmelser kan besvärspövningen i åtskilliga fall få en mera ingående karaktär än vid prövningen av vanliga kommunala besvär. Vi erinra om de bestämmelser, som finnas om t. ex. folkskollärarnas tillsättning. Även där inga uttryckliga bestämmelser om tjänstemännens kvalifikationer föreligga, anses för övrigt på vissa områden, att bedömande av sökandes meriter kan äga rum. Det torde emellertid vara ganska ovisst, huru långt besvärsmyndigheternas nu antydda möjligheter att ingripa mot kommunernas tillsättningsbeslut sträcka sig på olika områden. I detta sammanhang är det också anledning att erinra om de sär-

skilda anordningar, som vidtagits i Stockholms stad enligt lagen om kommunalstyrelse i Stockholm den 15 juni 1935 § 68. En särskild besvärsnämnd upptager där till prövning besvär över nämnders beslut om tillsättande av eller förordnande å tjänstebefattning å Stockholms stads lönestat.

Redan den ovisshet, vilken, såsom nyss antyddes, råder, påkallar enligt vår uppfattning lagstiftarens uppmärksamhet. Det är såväl ur kommunernas som ur deras befattningshavares synpunkt ett berättigat önskemål, att gränserna för de kommunala organens rörelsefrihet och tjänstemannens rätt bliva med största möjliga tydlighet fastslagna. Men än viktigare är att understryka, att gällande rätt, hur den än tolkas, under alla omständigheter skapar ett alltför ofullkomligt skydd mot övergrepp och maktmissbruk från de kommunala organens sida. Vi vilja sålunda särskilt erinra därom, att lagstiftningen endast på speciella områden över huvud uppställer kravet på att den personal, som kommunerna anlita, skall äga erforderlig skicklighet och att i följd därav anställandet av uppenbart inkompetent personal endast i mycket begränsad omfattning kan beivras av besvärmyndigheterna. Och på de områden, där en prövning av vederbörandes meriter är möjlig, torde i allt fall i regel gälla, att, om blott den som tillsatts fyller de för tjänsten gällande kompetenskraven, hans tillsättning ej kan upphävas på den grund, att andra sökande hava starkare meriter; även inför det mest uppenbara godtycke vid valet av olika sökande torde besvärmyndigheterna sålunda nästan alltid stå maktlösa.

Det synes oss på grund av vad nu anförts mycket angeläget att överväga, vad som kan göras för att på det ifrågavarande området bättre än hittills skett trygga rättssäkerhetens krav.

Givetvis måste härvid tillses, att den kommunala självstyrelsen icke mer än nödvändigt kringskäres. Men å andra sidan får det icke förglömmas, att kommunerna och deras tjänstemän nutilldags hava att i synnerlig omfattning handhava uppgifter, som staten ålagt dem. Det måste i sådana fall framstå som ett betydande allmänt intresse, att rekryteringen av den personal, som skall handhava dessa uppgifter, icke — såsom nu är fallet — ger rum för allvarliga anmärkningar. Och även vad de områden angår, där kommunerna ej på detta sätt tagas i anspråk av staten, lär med fog det kravet böra ställas på dem, att den makt som lagts i de kommunala majoriteternas händer icke handhaves på ett godtyckligt och med det allmänna rättsmedvetandet oförenligt sätt.

Det spørsmål, som vi tillåta oss uppställa, är jämförelsevis komplicerat. Även om vissa minimiregler med avseende på saklighet och opartiskhet vid tjänstetillsättningar kunna i generell form inskrivas i lag och göras effektiva genom besvärsrätt, bör måhända i övrigt avväg-

ningen mellan å ena sidan kommunernas anspråk på självbestämningensrätt, å andra sidan rättssäkerhetskravet och tjänstemännens intressen utfalla olika på olika områden, med hänsyn tagen till beskaffenheten och styrkan av de allmänna intressen, som göra sig gällande. Det förtjänar vidare övervägas, i vilka former en besvärspövning bör kunna etableras. De uppslag som kunna hämtas ur den i Stockholm gällande ordningen böra därvid beaktas. Denna ordning lider dock av påtagliga svagheter. Meningen med ett besvärsinstitut är givetvis, att ett ärende skall prövas av helt nya personer, vilka icke förut handlagt ärendet. För Stockholms stads vidkommande tillsättes besvärsnämnden av stadskollegiet, vars ledamöter i allmänhet även sitta i olika verk och styrelser och sålunda i egenskap av medlemmar i besvärsnämnden kunna få handlägga sådant ärende, som de förut avgjort i annan stadens styrelse eller nämnd. Närmast till hands synes det ligga att besvärspövningen i tjänstetillsättningsfrågor likaväl som i andra kommunala mål får ligga hos regeringsrätten. Vi tillåta oss sålunda föreslå en utredning av spörsmålet. Utredningen bör enligt vår mening så gestaltas, att bland andra även kommunaltjänstemännen, för vilka utformningen av ett betryggande besvärsinstitut är en fråga av vital betydelse, må få tillfälle att medverka.

Under återopande av vad nu anförts få vi hemställa,

att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag rörande sådan ändring i kommunallagarna och eventuellt andra lagar och förordningar, att frågor om tillsättning av kommunala tjänster må kunna i större utsträckning än nu är fallet underkastas prövning i besvärsväg och därigenom i möjligaste mån garantier skapas för att vid sådana tjänsters tillsättning behörig hänsyn tages till förtjänst och skicklighet.

Stockholm den 23 januari 1939.

Gösta Rahmn.

Nils Holmström.
